

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska fakultetsnämnden

Box 256
SE-751 05 Uppsala

REMISSYTTRANDE

1 (3)

2015-09-30

JURFAK 2015/58

Justitiedepartementet

Remissvar: För att brott inte ska löna sig (SOU 2015:67)
(Ju2015/05200/L5)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har fått betänkandet, som innehåller förslag till ändringar i 36 kap. brottsbalken och lagen (2011:423) om erkännande och verkställighet av beslut om förverkande inom Europeiska unionen, på remiss. Fakultetsnämnden avstyrker förslaget till ny 36 kap. 1 b § andra stycket 6 brottsbalken. Med de synpunkter som redovisas nedan lämnas förslagen i övrigt utan erinran.

Allmänt om utvidgat förverkande

Enligt fakultetsnämndens mening är det viktigt att betona att bestämmelsen om s.k. utvidgat förverkande i 36 kap. 1 b § brottsbalken tillkom i syfte att dra in egendom som figurerar kring personer som döms för allvarlig vinningsbrottslighet. Det rör sig med andra ord om en undantagsregel från de krav på koppling till brott och styrka i bevisning som i normalfallet måste anses nödvändiga i en välmående rättsstat. Om bestämmelsen görs tillämplig vid brottslighet av mindre allvarligt slag undergrävs bestämmelsens karaktär av undantag från de principer som annars gäller vid förverkande, och därmed i förlängningen de rättssäkerhetsgarantier som med rätta ställs upp inom förverkandeinstitutet.

Utredningen har gjort en i många avseenden förtjänstfull genomgång av tillämpningen av utvidgat förverkande. Fakultetsnämnden anser dock att möjligheten till förverkande vid lägre straffvärden och den restriktiva tillämpningen av oskälighetsrekvisitet inte har problematiserats i tillräcklig omfattning. Särskilt med hänsyn till de förslag som lämnas om att inkludera ytterligare brottstyper och att sänka nivån för förverkandeutlösande brott enligt huvudregeln från sex till fyra års fängelse i straffskalan skulle det ha varit angeläget att belysa tillämpningen av just oskälighetsrekvisitet.

I den departementspromemoria (Ds 2006:17) som låg till grund för införandet av bestämmelsen om utvidgat förverkande uttalades (s. 184) att utvidgat förverkande inte borde bli aktuellt vid brott där straffvärdet understiger fängelse ett år. Inte minst vid ansvar för narkotikabrott av normalgraden förekommer utvidgat förverkande vid betydligt lägre straffvärden än så. Det skapar proportionalitetsproblem som inte uppmärksammades i tillräcklig utsträckning i lagstiftningsärendet inför antagandet av bestämmelsen om utvidgat förverkande. Högsta domstolen har för övrigt nyligen (mål nr B 5276-

14) meddelat prövningstillstånd i ett mål där hovrätten tillämpade bestämmelsen vid ett straffvärde på fängelse tre månader. Enligt fakultetsnämndens mening bör mot bakgrund av det ovan sagda övervägas om inte begränsningar kopplade inte bara till straffskala och brottstyp utan också till straffvärdet i det enskilda fallet bör tydliggöras, exempelvis genom just oskälighetsrekvisitet.

Utvidgat förverkande vid brottslighet som utövats i organiserad form

Utredningens förslag går i denna del längre än vad som krävs enligt det underliggande direktivet. Enligt fakultetsnämndens uppfattning har tillräckliga skäl för förslaget inte framkommit. Förslaget innebär att i praktiken alla brottstyper i brottsbalken av beskaffenhet att kunna ge utbyte, utom de allra lindrigaste, i vissa situationer kommer att omfattas av bestämmelsen om utvidgat förverkande. Med tanke på vad som anförts ovan om bestämmelsens karaktär av undantag från vad som annars gäller vid förverkande är det att föra bestämmelsens tillämpningsområde alltför långt. Det bör vara fullt tillräckligt att ha tillgång till utvidgat förverkande i de fall då de brottstyper som omnämns i förslaget, t.ex. stöld, bedrägeri, ocker, dobbleri, skattebrott och penningtvättsbrott, bedöms som grovt brott. I en del fall bör för övrigt det faktum att brottet utövats i organiserad form kunna påverka en sådan bedömning.

Den särskilda preskriptionsregeln

Fakultetsnämnden ser klara fördelar med en regel som oavsett preskriptionstidens längd möjliggör förverkande även efter att åtalspreskription inträtt, inte minst eftersom åklagaren med fog kommer att vara inriktad på att få fram en prövning av åtalet så länge detta är möjligt. Det måste dock ifrågasättas om den föreslagna regelns utformning är helt lyckad. Innebördet av förslaget är att en förverkandetalan aldrig preskriberas, så länge talan väcks inom ett år från det att den omständighet inträffade som medför att påföljd inte längre kan dömas ut. I de allra flesta fall har förverkandetalan väckts redan i samband med åtal, varför det angelägna tycks vara att tillskapa en regel som gör det möjligt att enligt de mer generösa regler som gäller för delgivning vid förverkande delge och därefter pröva det kvarstående förverkandeyrkandet, utan hinder av att åtalspreskription inträtt och brottet inträffat för fem år sedan eller mer. Även en sådan tilläggsregel bör dock enligt fakultetsnämndens mening vara kopplad till att delgivning sker inom viss tid, t.ex. ett år efter åtalspreskription eller dödsfall, och inte till dagen för talans väckande.

Regleringen av möjliga förverkandesubjekt i 36 kap. 5 § brottsbalken

Fakultetsnämnden välkomnar att bestämmelsens första stycke återställs till tidigare lydelse. Det kan övervägas om inte, såsom är fallet i bestämmelsen om utbytesförverkande i 36 kap. 1 § brottsbalken, den obestämda artikeln "ett" borde skjutas in före "brott".

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

3 (3)

2015-09-30

JURFAK 2015/58

Utredningen gör vissa överväganden om innebörden av bestämmelsens andra stycke (s. 131 f.). Enligt fakultetsnämndens mening är det tydligt att detta stycke fick en felaktig utformning i samband med reformen av förverkandelagstiftningen år 1968; enligt tidigare reglering tillämpades den regel som numera återfinns i det aktuella stycket endast på hjälpmedel, eftersom det ju är just genom brottet som egendom som utgör utbyte av brott typiskt sett kommer att tillhöra gärningsmannen (se till detta Almkvist, Förverkande av egendom s. 155 f.). Med ett tillräckligt krav på ägarskap vid domstidpunkten är det svårt att se vad ett krav på ägarskap vid brottstidpunkten tillför i rätts-säkerhetshänseende, medan det däremot i vissa fall riskerar att omöjliggöra förverkande där sådant framstår som motiverat.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Magnus Ulväng och doktoranden Gustaf Almkvist. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens dekanus, professor Mattias Dahlberg.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "Mattias Dahlberg".

Mattias Dahlberg